

Sygn. akt VI ACa 1599/12 Sygn. akt VI ACa 1599/12

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 7 czerwca 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie VI Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący - Sędzia SA – Małgorzata Manowska

Sędzia SA – Krzysztof Tucharz (spr.)

Sędzia SO del. – Beata Waś

Protokolant: – sekr. sądowy Mariola Frąckiewicz

po rozpoznaniu w dniu 7 czerwca 2013 r. w Warszawie

na rozprawie sprawy z powództwa Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów

przeciwko (...) Bank (...) S.A. z siedzibą w W.

o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone

na skutek apelacji pozwanego

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów

z dnia 12 czerwca 2012 r.

sygn. akt XVII AmC 3730/10

I. oddala apelację;

II. zasądza od (...) Bank (...) S.A. z siedzibą w W. na rzecz Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów kwotę 360 zł (trzysta sześćdziesiąt złotych) tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 12 czerwca 2012 r. Sąd Okręgowy w Warszawie – Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów uznał, na skutek powództwa wniesionego przez Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów przeciwko (...) Bank (...) S.A. z siedzibą w W., za niedozwolone i zakazał pozwanemu wykorzystywania w obrocie z konsumentami postanowień zawartych:

a) we wzorcu umowy p.n. „Regulamin kart kredytowych dla klientów indywidualnych w (...) S.A.” o treści: „Bank nie ponosi odpowiedzialności za odmowę akceptacji karty przez Akceptanta ani odmowę autoryzacji Transakcji w Bankomacie lub terminalu elektronicznym z przyczyn niezależnych od Banku”;

b) we wzorcu umów p.n. „Regulamin wydawania i użytkowania kart debetowych i przedpłaconych dla klientów indywidualnych w (...) Bank (...) S.A.” oraz we wzorcu umowy p.n. „Regulamin kart kredytowych dla klientów indywidualnych w (...) Bank (...) S.A. o treści:

1) „Bank ma prawo dokonać blokady albo zastrzeżenia Karty lub Karty Dodatkowej niezależnie od odmiennej woli Posiadacza Karty w następujących przypadkach / Bank może wypowiedzieć Umowę z następujących ważnych powodów (...)

- istotnego naruszenia przez Posiadacza karty (którejkolwiek z) postanowień Umowy lub Regulaminu,
- zaistnienie okoliczności, które w opinii Banku mają negatywny wpływ / które mogą negatywnie wpłynąć na zdolność posiadacza Karty do regulowania jego zobowiązań pieniężnych wobec Banku niezależnie od podstawy prawnej tych zobowiązań,
- uzasadnionego podejrzenia wobec Posiadacza Karty o popełnienie przestępstwa o charakterze majątkowym”.

Stosownie do wyniku sprawy Sąd obciążył pozwanego Banku obowiązkiem zwrotu powodowi kosztów postępowania, nakazał pobrać od pozwanego na rzecz Skarbu Państwa nieuiszczoną opłatę od pozwu i zarządził publikację prawomocnego wyroku w Monitorze Sądowym i Gospodarczym na koszt strony pozwanej.

Powyższe rozstrzygnięcie zapadło w oparciu o następujące ustalenia faktyczne i rozważania prawne.

Pozwany Bank prowadzi działalność gospodarczą, polegającą m. in. na dokonywaniu rozliczeń pieniężnych za pomocą kart płatniczych oraz na wydawaniu takich kart. W zawieranych z konsumentami umowach posługuje się wzorcami umów p.n. „Regulamin wydawania i używania kart debetowych i przedpłaconych dla klientów indywidualnych w (...) Bank S.A. oraz „Regulamin kart kredytowych dla klientów indywidualnych w (...) Bank (...) S.A.” gdzie zawarte zostały opisane wyżej postanowienia.

Jedno z nich o treści „Bank nie ponosi odpowiedzialności za odmowę akceptacji karty przez Akceptanta ani odmowę autoryzacji Transakcji w Bankomacie lub terminalu elektronicznym z przyczyn niezależnych od Banku” pozwany zmodyfikował w dniu 20 października 2010 r. podczas gdy niniejszy pozew wpłynął do Sądu w dniu 20 grudnia 2010 r.

W odpowiedzi na pozew (...) Bank (...) S.A. wnosił o oddalenie powództwa w całości i zasądzenie do strony powodowej, na jego rzecz kosztów postępowania.

W ocenie Sądu Okręgowego żądanie pozwu zasługiwało w pełni na uwzględnienie.

Jeżeli chodzi o pierwsze z zakwestionowanych postanowień („Bank nie ponosi odpowiedzialności ...) to spełnia ono przesłanki niedozwolonej klauzuli wskazanej w art. 385³ pkt 2 k.c. ponieważ wyłącza lub istotnie ogranicza odpowiedzialność względem konsumenta za nienależyte wykonanie zobowiązania. Nie można bowiem z góry przyjąć, że odmowa akceptacji karty, czy autoryzacji transakcji jest wynikiem okoliczności zależnych wyłącznie od osób trzecich (np. akceptanta a nigdy od banku. Pozwany powołując się na brak swojego wpływu na zachowania osób trzecich błędnie sugeruje swoim klientom, że powyższa odmowa zawsze wynika z arbitralnych decyzji tych osób podczas gdy może to być wynikiem następstw działań lub zaniechań samego banku. O abuzywnym charakterze przedmiotowej klauzuli świadczy ponadto zastosowanie w niej niedookreślonego pojęcia – „z przyczyn niezależnych od banku” co sprawia, iż bliżej niesprecyzowane okoliczności będą poddawane arbitralnej ocenie pozwanego i tego rodzaju zapis spełnia również przesłanki wymienione w art. 385³ pkt 9 k.c. – jako przyznający kontrahentowi konsumenta uprawnienie do dokonywania wiążącej interpretacji umowy. Analizowane postanowienie narusza obyczaj uczciwego i rzetelnego określenia zasad odpowiedzialności kontrahenta konsumenta.

Bez znaczenia jest fakt dokonania przez pozwanego zmiany treści tego postanowienia z dniem 30 października 2010 r. mając na uwadze treść art. 479³⁹ k.p.c.

Odnosnie zapisu przewidującego możliwość zastrzeżenia karty lub jej blokady jak również wypowiedzenia umowy to pozwany ponownie użył tam niejednoznacznych sformułowań na określenie przyczyn uzasadniających podjęcie przez niego tego rodzaju czynności.

W treść spornej klauzuli nie sprecyzowano – na czym ma polegać owo „istotne naruszenie” postanowień umowy lub regulaminu, co w sposób oczywisty grozi uznaniową oceną tej okoliczności przez bank.

Analogiczne argumenty odnoszą się do sytuacji – „zaistnienia okoliczności, które w opinii banku mają (lub mogą mieć) wpływ na zdolność posiadacza karty do regulowania jego zobowiązań płatniczych ...”

Jeżeli chodzi o zapis przyznający bankowi uprawnienie do dokonania blokady lub zastrzeżenia karty z powołaniem się na podejrzenie popełnienia przez posiadacza karty przestępstwa o charakterze majątkowym to powyższa regulacja ma subiektywny charakter, skoro nie wskazano w niej jednoznacznie sytuacji, w której tego typu podejrzenie można uznać za uzasadnione. Poza tym pozwany usurpuje sobie uprawnienia przynależne w tej kwestii organom ścigania, co w oczywisty sposób zagraża interesom konsumenta.

Wobec sformułowania całego postanowienia w sposób niejednoznaczny i ogólnikowy pozwany uzyskał uprawnienie do dokonywania wiążącej, jednostronnej interpretacji zapisów umownych, co spełnia przesłankę klauzuli abuzywnej z art. 385³ pkt 9 k.c. Taka sytuacja godzi rażąco w interesy konsumenta bowiem istnieje ryzyko, że bank będzie tłumaczył nieprecyzyjne postanowienia w sposób korzystny dla siebie ze szkodą dla konsumenta. Natomiast naruszenie dobrych obyczajów przejawia się w nadużywaniu przez bank pozycji profesjonalisty i naruszeniu zasady uczciwości kontraktowej.

W złożonej od tego wyroku apelacji pozwany bank zarzucił:

1) naruszenie przepisów prawa materialnego tj.:

a) art. 385¹ § 1 k.c. przez jego zastosowanie polegające na przyjęciu, że zakwestionowane przez Prezesa UOKiK postanowienia kształtują prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy i zostały sformułowane w sposób niejednoznaczny,

b) naruszenie art. 385³ pkt 2 i 385³ pkt 9 k.c. przez ich błędną interpretację i uznanie, że kwestionowane zapisy spełniają przesłanki klauzuli niedozwolonej,

c) art. 75 ust. 1 Prawa bankowego poprzez jego niezastosowanie,

d) art. 9 ustawy o elektronicznych instrumentach płatniczych poprzez jego niezastosowanie,

e) art. 41 ustawy o usługach płatniczych poprzez jego niezastosowanie,

f) naruszenie przepisów procedury cywilnej tj. art. 328 § 2 k.p.c. poprzez niedoniesienie się w uzasadnieniu wyroku do większości twierdzeń i argumentów podnoszonych przez pozwanego w trakcie postępowania,

g) naruszenie przepisów procedury karnej tj. art. 303 k.p.k. poprzez jego niezastosowanie.

Wskazując na powyższe zarzuty pozwany wnosił o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez oddalenie powództwa w całości albo o uchylenie tego orzeczenia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji.

Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów wnosił o oddalenie apelacji i zasądzenie kosztów postępowania przed Sądem odwoławczym.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja pozbawiona jest uzasadnionych podstaw prawnych.

Wbrew zarzutom skarżącego Sąd Okręgowy nie dopuścił się naruszenia przepisu art. 385⁽¹⁾ § 1 k.c. uznając, że będące przedmiotem rozstrzygnięcia postanowienia stosowanych przez pozwanego wzorców umów noszą cechy abuzywności

i powinny zostać wyeliminowane obrotu prawnego. Jeżeli natomiast chodzi o twierdzenie, że treść owych klauzul pozostaje rzekomo w zgodzie z przepisami innych, powołanych w apelacji ustaw to należy wyjaśnić, iż tego rodzaju argumentacja pozbawiona jest istotnego znaczenia gdyż ocena – czy dana klauzula ma charakter antykonsumencki dokonywana jest w oparciu o kryteria określone w art. 385⁽¹⁾ § 1 k.c. z ewentualnym wykorzystaniem przykładowego wyliczenia niedozwolonych postanowień, wskazanych w art. 385⁽³⁾ k.c. Gdyby, któreś z postanowień wzorca umowy zawierało zapis sprzeczny z bezwzględnie obowiązującymi przepisami prawa to wówczas byłoby ono z mocy prawa nieważne i nie podlegałoby badaniu pod kątem spełnienia przesłanek przewidzianych w art. 385⁽¹⁾ § 1 k.c. (vide: uchwała SN z dnia 13 stycznia 2011 r. III CZP 119/10 publ. ISNC 2011/9/95).

Odnosząc się do zarzutów związanych z poglądem Sądu Okręgowego co do abuzywności klauzuli o treści „Bank nie ponosi odpowiedzialności za odmowę akceptacji karty przez Akceptanta ani odmowę autoryzacji Transakcji w Bankomacie lub terminalu elektronicznym, z przyczyn niezależnych do Banku” Sąd Apelacyjny doszedł do wniosku, iż stanowisko skarżącego nie zasługuje na uwzględnienie. Pozwany podnosi, iż nie ma żadnego wpływu na zachowania akceptantów kart płatniczych gdyż nie wiąże go z tymi podmiotami jakakolwiek umowa a odmowa akceptacji następuje niezależnie do niego i nie z jego woli.

Tego rodzaju argumentacja nie przystaje do treści rzeczony klauzuli skoro posłużono się tam zwrotem „z przyczyn niezależnych do Banku”, co świadczy wymownie o tym, iż sam pozwany liczył się z ewentualnością zaistnienia przypadków, gdy wskazana wyżej odmowa będzie miała swoje źródło w zawinionym działaniu lub zaniechaniu ze strony Banku. Ponadto należy zauważyć, że przedmiotowy zapis nie ogranicza się wyłącznie do kwestii związanych z akceptacją karty płatniczej ale odnosi się również do sytuacji gdy dochodzi do odmowy autoryzacji transakcji w bankomacie lub terminalu elektronicznym.

Wbrew pogładowi pozwanego nie może być tu mowy o naruszeniu przez Sąd Okręgowy przepisu art. 9 ustawy o elektronicznych instrumentach płatniczych, która określa, w sposób przykładowy, przypadki upoważniające akceptanta do odmowy przyjęcia zapłaty. Ponieważ przepis ten nie zawiera zamkniętego katalogu przyczyn odmowy dokonania takiej akceptacji to z tego faktu pozwany nie może wyprowadzać wniosku, że nigdy nie będzie ponosił odpowiedzialności za odmowę akceptacji karty przez przedsiębiorcę przyjmującego zapłatę przy użyciu elektronicznych instrumentów płatniczych.

Sąd Apelacyjny uznaje za w pełni przekonujący wywód prawny dokonany przez Sąd I instancji, przytoczony na potwierdzenie słuszności stanowiska Prezesa UOKiK.

Już tylko ubocznie wypada zauważyć, że sam pozwany musiał powziąć wątpliwości co do dopuszczalności stosowania rzeczony klauzuli w takim brzmieniu, skoro zdecydował się zmienić jej zapis, jeszcze przed wytoczeniem niniejszego powództwa.

Nie ma też racji pozwany negując pogląd Sądu Okręgowego o dopuszczalności posługiwania się w obrocie z konsumentami klauzulami, które w myśl zapisów zamieszczonych w przedmiotowych wzorcach upoważniają Bank do dokonania blokady albo zastrzeżenia karty czy też do wypowiedzenia umowy.

Jak już była o tym mowa - kontrola postanowień wzorca umownego, dokonywana w toku postępowania prowadzonego przez Sad Ochrony Konkurencji i Konsumentów zgodnie z przepisami rozdziału 3 postępowania w sprawach gospodarczych (art. 479²⁶ – 479⁴⁵ k.p.c.), następuje w oparciu o przepisy zawarte w kodeksie cywilnym, a nie w nawiązaniu do unormowań zawartych w innych ustawach.

Zasadnie Sąd Okręgowy uznał, że posłużenie się przez pozwanego tak niejednoznaczными i ogólnikowymi określeniami jak „ważne powody”, „istotne naruszenie”, „okoliczności które w opinii banku mają negatywny wpływ” stanowi klasyczny przykład przyznaniu kontrahentowi konsumenta uprawnienia do dokonywania wiążącej

interpretacji umowy (art. 385³ pkt 9 k.p.c.) przy czym, Sąd ten przekonująco wyjaśnił – w jaki sposób pozwany naruszył tu dobre obyczaje i na czym polegało naruszenie interesów konsumenta.

Również w tym przypadku nieskuteczne jest powoływanie się skarżącego na treść przepisu art. 75 ust. 1 Prawa bankowego.

Jak słusznie wskazuje powód, w odpowiedzi na apelację, pozwany pomija w swojej argumentacji zapisy ustawy o kredycie konsumenckim a w szczególności art. 43, który określa sytuacje, w jakich możliwe jest wypowiedzenie umowy o kredyt odnawialny, co w żadnym wypadku nie pozwala uznać za uzasadnione twierdzeń pozwanego o bardziej korzystnym uregulowaniu przez niego sytuacji prawnej konsumenta w rzeczonych wzorcach.

Również, nie sposób podzielił argumentacji skarżącego odwołującej się do zapisu art. 41 ust. 2 ustawy o usługach płatniczych lub art. 19 dawnej ustawy o elektronicznych instrumentach płatniczych, gdyż analiza tych przepisów prowadzi do wniosku, że blokada karty może nastąpić w znacznie bardziej sprecyzowanych okolicznościach niż uczynił to pozwany przypisując sobie daleko idącą arbitralność oceny zdolności posiadacza karty do regulowania jego zobowiązań pieniężnych wobec Banku.

Niedoniesienie się Sądu I instancji do powyższych zagadnień, które podnosił pozwany, stanowi wprawdzie uchybienie procesowe tj. naruszenie art. 328 § 2 k.p.c. ale pozostaje ono bez wpływu na wynik sprawy.

Jako oczywiście bezzasadny był zarzut pozwanego, że Sąd Okręgowy dopuścił się naruszenia art. 303 k.p.k. w kontekście oceny zapisu o powzięciu przez bank podejrzania wobec posiadacza karty o popełnienie przestępstwa o charakterze majątkowym, jako kolejnej przesłanki uprawniającej bank do dokonania blokady lub zastrzeżenia kary lub wypowiedzenia umowy.

Cytowany wyżej przepis adresowany jest do organów ścigania i to wyłącznie im ustawodawca przyznaje uprawnienie do dokonania oceny – czy zachodzi w danym przypadku uzasadnione podejrzenie popełnienia przestępstwa. Argument pozwanego, że tego rodzaju podejrzenie musi być obiektywnie uzasadnione, w niczym nie zmienia poglądu, że bank nie może przypisywać sobie kompetencji organu procesowego i sam dokonywać takiej oceny, z ujemnymi skutkami dla interesów konsumenta.

Mając to wszystko na względzie, Sąd Apelacyjny oddalił wniesioną apelację, na podstawie art. 385 k.p.c. a o kosztach postępowania w instancji odwoławczej orzekł zgodnie z art. 98 i 99 k.p.c. w zw. z art. 108 § 1 k.p.c.

af